

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

PEŁNOMOCNIK RZĄDU
DO SPRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
SEKRETARZ STANU
Maja Nowak
Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

BON-IV.055.4.2026.IM

Pan
Stanisław Porowski
Prezes Zarządu
Pan
Mariusz Nowak
Sekretarz Zarządu
Pan
Daniel Kowalski
Dyrektor Zarządzający

**Stowarzyszenie
Polski Instytut Praw Głuchych**

Zawiadomienie o sposobie załatwienia petycji

Na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870), po rozpatrzeniu petycji z dnia 11 grudnia 2025 r. w sprawie przepisów dotyczących orzekania o niepełnosprawności, niniejszym zawiadamiam o sposobie jej rozpatrzenia.

Celem projektu realizowanego w ramach FERS pn. „Przebudowa modelu orzekania o niepełnosprawności oraz form wsparcia” jest opracowanie kompleksowego modelu orzekania o niepełnosprawności, odpowiadającego na indywidualne potrzeby osób z niepełnosprawnościami oraz systemu świadczeń i innych form wsparcia. Zmodyfikowany model orzekania o niepełnosprawności będzie oparty o Międzynarodową Klasyfikację Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF), a także zgodny z postanowieniami Konwencji [ONZ] o prawach osób niepełnosprawnych (KPON). Będzie on pierwszym krokiem do stworzenia w pełni kompleksowego i zintegrowanego systemu orzekania o niepełnosprawności. Uproszczony system świadczeń będzie odpowiedzią na indywidualne potrzeby danej osoby w życiu codziennym i w sferze społeczno-zawodowej. System zapewniac będzie podmiotowość osobom z niepełnosprawnościami oraz będzie zgodny z zasadami proporcjonalności i sprawiedliwości społecznej. W ramach projektu wypracowane zostaną także rozwiązania mające na celu scalenie rozproszonego obecnie systemu świadczeń oraz służące kompensacji zwiększonych kosztów życia wynikających z niepełnosprawności, jak również narzędzia i mechanizmy służące indywidualizacji wsparcia. W wyniku realizacji zadania wypracowane zostaną kryteria ustalania niepełnosprawności oraz kryteria kwalifikacji do świadczeń i innych instrumentów wsparcia. Wypracowane zostaną również zasady organizacji systemu orzekania o niepełnosprawności, z uwzględnieniem nadzoru oraz procedury orzeczniczej wraz z postępowaniem odwoławczym. Opracowana zostanie struktura systemu orzecznictwa obejmująca optymalną sieć podmiotów orzecznich oraz ich lokalizację na podstawie danych demograficznych, w tym odnoszących się do liczebności osób z niepełnosprawnościami w poszczególnych jednostkach podziału terytorialnego kraju, z uwzględnieniem zapewnienia równego dostępu bez względu na miejsce zamieszkania

oraz dostępności w rozumieniu ustawy o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Wdrożenie nowego systemu orzekania o niepełnosprawności poprzedzone zostanie szkoleniami dla członków organów orzekających o niepełnosprawności. Należy wskazać, że w aktualnie prowadzonych szkoleniach dla członków zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności uwzględniana jest specyfika orzekania osób z dysfunkcją narządu słuchu i mowy, zarówno w odniesieniu do dzieci, jak i osób dorosłych.

Odnosząc się do zgłoszonych postulatów uprzejmie informuję, że w aktualnym stanie prawnym jedynie osoby niepełnosprawne, tj. osoby o których mowa w art. 1 i 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. z 2025 r. poz. 913, z późn. zm.) są uprawnione do korzystania z dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych do usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika.

Materialnoprawną podstawę do rozpoznania wniosku o dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych likwidacji barier w komunikowaniu się w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych stanowią poza wskazanym przepisem ww. ustawy przepisy wykonawcze zawarte w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (Dz.U. 2015 poz. 926). Z treści § 2 pkt 4 ww. rozporządzenia wynika, że ze środków Funduszu mogą być finansowane w części lub całości zadania związane z likwidacją barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych. Zgodnie z § 6 ww. rozporządzenia jeżeli realizacja zadań umożliwi lub w znacznym stopniu ułatwi osobie niepełnosprawnej wykonywanie podstawowych, codziennych czynności lub kontaktów z otoczeniem, może ona ubiegać się m.in. o dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się i technicznych, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności, na usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika - osoby niepełnosprawne, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami wynikającymi z niepełnosprawności.

Jednocześnie obowiązująca ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 20) reguluje kwestie dotyczące m.in. obowiązku zapewnienia świadczenia usług tłumacza polskiego języka migowego, systemu językowo-migowego i sposobach komunikowania się osób głuchoniewidomych przez organy administracji publicznej w kontaktach osób doświadczających trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się z tymi organami (art. 11 ust. 1 ustawy).

Ustawa o języku migowym i innych środkach komunikowania się umożliwi osobom doświadczającym trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się korzystanie z wybranych środków komunikowania się, w tym z polskiego języka migowego.

Art. 11 ww. ustawy nakłada na organy administracji publicznej obowiązek zapewnienia dostępu do świadczenia usług tłumacza języka migowego lub innego środka komunikacji wskazanego przez osobę uprawnioną, a świadczenie usług tłumacza języka migowego jest bezpłatne dla wnioskodawcy.

Osoba uprawniona powinna zgłosić potrzebę skorzystania z usług tłumacza co najmniej na 3 dni robocze przed planowaną czynnością organu administracji publicznej, w tym przed posiedzeniem zespołu orzekającego o niepełnosprawności. Zgłoszenie może nastąpić w dowolnej formie dopuszczonej przez organ, w szczególności pisemnie, elektronicznie lub za pośrednictwem środków komunikacji dostępnych dla osoby niesłyszącej.

Ponadto osoba uprawniona ma także prawo do skorzystania z pomocy osoby przybranej (osoba, która ukończyła 16 lat i została wybrana przez osobę uprawnioną w celu ułatwienia porozumienia z osobą uprawnioną i udzielenia jej pomocy w załatwieniu spraw w podmiotach zobowiązanych) w kontaktach z podmiotami zobowiązanymi, tj. organami administracji publicznej, jednostkami systemu, podmiotami leczniczymi, jednostkami Policji, Państwowej Straży Pożarnej, straży gminnej oraz jednostkami ochotniczymi działającymi w tych obszarach.

Podkreślenia wymaga, że w organach administracji publicznej osoby z niepełnosprawnością narządu słuchu mogą procedować swoje sprawy przy wsparciu tłumacza PJM online.

Odnosnie do kryteriów oceny należy wyjaśnić, że przyjęta w art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definicja niepełnosprawności wskazuje, że o niepełnosprawności nie decyduje biologiczny (medyczny) stan naruszenia sprawności organizmu, jeżeli nie ma on wpływu na zdolność jednostki do wypełniania ról społecznych. Naruszenie to musi skutkować różnorodnymi (w zależności od rodzaju i zakresu naruszonej sprawności organizmu) ograniczeniami w funkcjonowaniu na poziomie aktywności indywidualnej i społecznej, w tym w pełnieniu ról zawodowych. W myśl przywołanego przepisu niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Trójstopniowy podział niepełnosprawności (art. 3 ustawy o rehabilitacji) opiera jej ocenę na kryteriach: medycznym (biologicznym), zawodowo-ekonomicznym oraz społecznym. Kryterium medyczne zdefiniowane zostało jako naruszenie sprawności organizmu. Kryterium zawodowo-ekonomiczne zdefiniowane zostało jako niezdolność do pracy wynikająca z naruszonej sprawności organizmu; kryterium to jest stopniowane na kontinuum: od całkowitej niezdolności do pracy, poprzez pracę w warunkach chronionych, do obniżenia w sposób istotny zdolności do wykonywania pracy. Kryterium społeczne określone zostało jako zdolność do pełnienia ról społecznych z uwzględnieniem gradacji tej zdolności poczynając od konieczności stałej i długotrwałej opieki i pomocy osobie w pełnieniu ról społecznych do udzielania pomocy o charakterze okresowym lub częściowym.

W ocenie niepełnosprawności uwzględnia się jej przyczyny i skutki w sferze funkcjonowania społecznego człowieka. Ten „interdyscyplinarny” charakter niepełnosprawności wymaga korzystania z wiedzy szerokiego grona specjalistów w zakresie jej oceny. Dlatego do składów orzekających o niepełnosprawności powołuje się specjalistów reprezentujących różne dziedziny wiedzy: lekarzy, psychologów, pedagogów, doradców zawodowych i pracowników socjalnych.

Diagnozy składów orzekających, uwzględniając indywidualny aspekt, w zakresie przypisania do odpowiednich stopni niepełnosprawności, powinny być do siebie zbliżone, przy uwzględnieniu konsekwencji naruszonej sprawności organizmu dla funkcjonowania

orzekanej osoby. W kontekście unormowań ustawy o rehabilitacji nieuzasadniony pozostaje zawarty w treści petycji zarzut jakoby w aktualnym stanie prawnym diagnoza niepełnosprawności oparta została na medycznym modelu niepełnosprawności, a nie modelu funkcjonalnym (psychospołecznym). Paradygmaty biomedyczny i społeczny w odmienny sposób określają i wyrażają modelowe podejście do zdrowia i choroby, określając tym samym inne wyznaczniki czy determinanty tych pojęć. W przyjętym modelu niepełnosprawności przyjęto, że niepełnosprawność powstaje w wyniku naruszenie sprawności organizmu (tj. dysfunkcje lub choroby) oraz występowania bariery w funkcjonowaniu spowodowanego następstwami funkcjonalnymi stanu zdrowia. Uwzględniono w nim również wielość niepełnosprawności oraz różnice w aktywności, funkcjonowaniu i partycypacji społecznej osób z niepełnosprawnością, w zależności od rodzaju niepełnosprawności i innych cech, zwłaszcza płci, wieku oraz związanego z nim etapu życia.

Osoby z dysfunkcją narządu słuchu nie stanowią jednorodnej grupy osób orzekanych. Ze względu na znaczne zróżnicowanie czynników, jakie wpływają na powstanie wady słuchu oraz stanowią jej konsekwencje. Wbrew stwierdzeniom zawartym w treści petycji w postępowaniu o wydanie orzeczenia zarówno o niepełnosprawności jak i o stopniu niepełnosprawności uwzględnia się nie jedynie głębokość i zakres ubytku słuchu, ale także inne czynniki mające wpływ na funkcjonowanie w rolach społecznych i/lub zawodowych, w tym między innymi: moment ujawnienia się choroby mający fundamentalne znaczenie dla rozwoju mowy (niedosłuch prelingwalny, perilingwalny oraz postlingwalny), sposób utraty słuchu (nagły lub fluktuacyjny), lokalizację patologii mającą ogromne znaczenie nie tylko w diagnostyce i wyborze metody leczenia, ale również w ustalaniu rokowania na przyszłość, przyczynę wady słuchu, protezowanie słuchowe (występowanie lub jego brak w przeszłości i długość jego trwania, obecne korzystanie z urządzeń wspomagających słyszenie przez osobę niesłyszącą), umiejętność wykorzystywania posiadanych resztek słuchu (bodźce słuchowe, jakie osoba niesłysząca może zidentyfikować lub nie bez pomocy urządzeń wspomagających słyszenie).

Jako zasadny należy uznać postulat dotyczący dostępności informacyjnej w PJM materiałów i formularzy wykorzystywanych w postępowaniu przed zespołami do spraw orzekania o niepełnosprawności. Realizacja tego postulatu zostanie poddana analizie przez Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych, tak aby w sposób optymalny zapewnić dostępność do wiedzy o zasadach i procedurach stosowanych w postępowaniu orzeczniczym osobom z dysfunkcją narządu słuchu.

W zakresie uznania głuchoty jako trwałego i nieodwracalnego stanu należy wyjaśnić, że ubytek słuchu może być stanem trwałym, ale nie zawsze – zależy to od przyczyny, rodzaju i stopnia uszkodzenia słuchu. Ubytek słuchu ma charakter trwały wówczas, gdy wynika z nieodwracalnego uszkodzenia struktur narządu słuchu lub drogi słuchowej i nie podlega cofnięciu w wyniku leczenia farmakologicznego, operacyjnego ani rehabilitacyjnego. Każdorazowo podlega to ocenie komisji orzekającej o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności.

Z medycznego punktu widzenia trwałość schorzenia oznacza brak rokowań na cofnięcie uszkodzenia narządu lub układu, natomiast poziom funkcjonowania osoby zależy od wielu zmiennych, takich jak wiek, stan psychofizyczny, środowisko życia, wsparcie społeczne, warunki pracy, dostęp do rehabilitacji czy stosowanie środków kompensacyjnych. W przypadku ubytku słuchu funkcjonowanie może ulec poprawie lub pogorszeniu

w zależności od stopnia adaptacji do niedosłuchu, rehabilitacji, jakości protez słuchowych, zmiany warunków komunikacyjnych albo współistnienia innych schorzeń.

Należy zauważyć, że skład orzekający opiera swoją ocenę nie tylko na samym rozpoznaniu i dokumentacji medycznej, ale przede wszystkim na rzeczywistym wpływie naruszenia sprawności organizmu na zdolność do samodzielnej egzystencji, pracy, nauki oraz pełnienia ról społecznych. Stan zdrowia może mieć charakter trwały i nieodwracalny, natomiast poziom funkcjonowania organizmu oraz zdolność do wykonywania ról społecznych mogą ulegać zmianom.

O niepełnosprawności nie decyduje zatem jedynie biologiczny (medyczny) stan naruszenia sprawności organizmu, ale też jego wpływ na zdolność do wypełniania ról społecznych, w tym roli zawodowej.

Jednocześnie informuję, że zgodnie z art. 69 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym (Dz.U. poz. 1429, z późn. zm.) minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, po upływie roku od dnia wejścia w życie ustawy, dokonał przeglądu stosowania przepisów ustawy oraz standardów, o których mowa w art. 4b ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, przepisów wydanych na podstawie art. 6b6 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz procedur postępowania w sprawach dotyczących ustalania poziomu potrzeby wsparcia, w celu dokonania oceny poziomów potrzeby wsparcia, od których uzależniona jest wysokość świadczenia wspierającego oraz przedstawił rekomendacje Radzie Ministrów w kwestii konieczności podjęcia działań korygujących w systemie udzielania świadczenia wspierającego lub w innych systemach wykorzystujących ustalanie poziomu potrzeby wsparcia.

W przyjętym przez Radę Ministrów 16 października 2025 r. „Przełądzie” wskazano m.in. na potrzebę korekty przepisów oraz praktyki w kierunku poprawy jakości wydawanych decyzji.

Niezbędne jest podjęcie działań w kierunku zmiany przepisów dotyczących ustalania wartości punktowych potrzeby wsparcia dla każdej czynności związanej z obszarami codziennego funkcjonowania. Wskazana jest modyfikacja określonych w przepisach wag poszczególnych czynności związanych z obszarami codziennego funkcjonowania.

Obecnie trwają prace nad przygotowaniem konkretnych zmian w systemie oceny poziomu potrzeby wsparcia oraz świadczenia wspierającego. Natomiast kwestia orzeczeń wydawanych na stałe i zmian legislacyjnych będzie przedmiotem analiz w ramach realizacji zadań w projekcie FERS pn. „Przebudowa modelu orzekania o niepełnosprawności oraz form wsparcia”.

Z wyrazami szacunku

Maja Nowak
Pełnomocnik Rządu
Do Spraw Osób Niepełnosprawnych
Sekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/